

Jovan Đukanović (Beograd)

Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet
Srbija

SUBJEKAT KAO PROBLEM

Dependencijalna glagolska gramatika (DGG) zastupa stanovište da kombinatorika reči počiva na hijerarhiji koja podrazumeva da u svakoj sintaksičkoj strukturi jedan element predstavlja jezgro ili „glavu“, od koje zavise svi ostali sastavni elementi te strukture. U rečenici ulogu tog jezgra igra glagol, i njemu su podređeni svi drugi rečenični delovi, pa i subjekat. Kada ulogu subjekta vrši imenica ili zamenica, ona međutim mora kongruirati sa ličnim oblikom glagola. Iz toga proizilazi dvostruka zavisnost subjekta od glagola kao predikata: morfološka podudarnost (u licu i broju) i sintaksička zavisnost u ulozi glagolske dopune. Kod prostih glagolskih oblika odnosi zavisnosti unutar rečenice lako se mogu grafički predstaviti. Problem se javlja samo kod složenih glagolskih oblika, tj. kod rečenica sa tzv. glagolskim kompleksima. Onda imenska reč u ulozi subjekta, s jedne strane, morfološki zavisi od pomoćnog glagola, koji se smatra vrhovnim regensom, ali s druge strane i od valentnosti glavnog glagola, koji je u hijerarhiji ispod glavnog glagola. Varijanta DGG-a koju je razvio U. Engel to ne dopušta, jer ovaj autor smatra da svaki dependens može zavisiti od jednog i samo jednog regensa. Ni Eromsov predlog, a ni Englove naknadne ispravke ne nude prihvatljiva rešenja ove teorijske nejasnoće. Autor ovog rada zato predlaže da se glagolsko jezgro rečenice, čak i onda kada je u obliku glagolskog kompleksa, shvati kao jedinstvena celina, kao što DGG već čini kod glagola sa prefiksom i kod povratnih glagola. Na Taj način subjekat sintaksički zavisi od glagolskog oblika kao celine. Kongruenciji u licu i broju pripada tek drugorazredni značaj za strukturu rečenice, zato što se odnosi isključivo na imenice i zamenice, a funkciju subjekta uz to mogu vršiti i zavisne rečenice i infinitivske konstrukcije.

Ključne reči: *dependencijalni gramatički model, teorija valentnosti, subjekat kao dopuna glagolu, kongruencija: subjekat – predikat, status subjekta kod U. Engela i H.V. Eromsa, semantička valentnost*